

През месец септември 2009 г. Центърът за обществена подкрепа и Областният съвет по наркотични вещества към Община Габрово, съвместно с Читалище „Априлов - Палаузов” стартираха кампания против насилието сред младите хора под надслов „За да има утре...”. Акцентът бе поставен върху войната по пътищата, която отнема живота на толкова много младежи. Кампанията включваше закупуване и прожекции по училища на филмите „Умирай лесно” – първа и втора част – на журналистката Емилия Антова, дискусии с учениците, провеждане на конкурс на тема „За да има утре...” за рисунка, плакат и есе, провеждане на анкетно проучване сред подрастващите.

Във връзка с нея, през месеците февруари и март, специалистите от Център за обществена подкрепа и Областен съвет по наркотични вещества организираха и проведеха анкетно проучване сред **899** ученика от 8-ми до 12-ти клас в част от габровските училища – Професионална техническа гимназия „д-р Никола Василияди”, Професионална гимназия по туризъм „Пенчо Семов”, Професионална гимназия по строителство, СОУ „Райчо Каролев”, СОУ „Отец Паисий”, НАГ „Васил Априлов” и ПМГ „Иван Гюзелев”.

Целта на изследването е проучване на нагласите и отношението спрямо агресивното поведение.

За постигане на целта бе разработена анкетна карта съдържаща 10 въпроса и твърдения, които дават възможност за решаване на няколко конкретни задачи по пътя на постигане на целта на изследването:

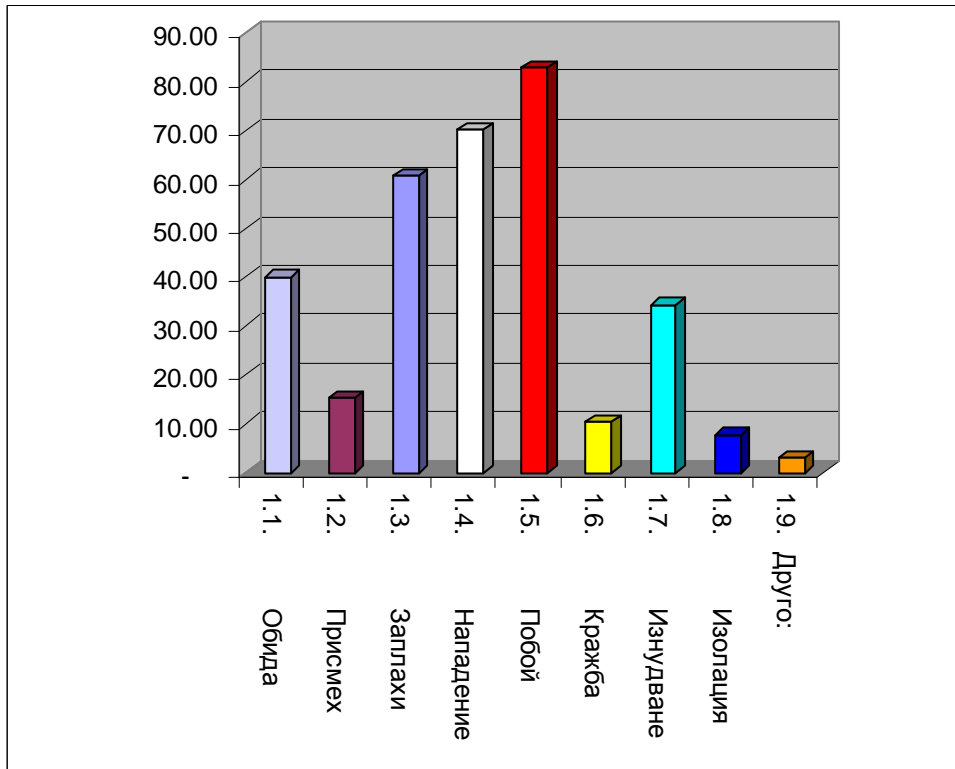
1. Дефиниция на понятието агресия.
2. Проучване и анализиране на причините за агресивно поведение според подрастващите.
3. Проучване и анализиране на реакцията на подрастващите при проявено агресивно поведение спрямо тях.
4. Проучване дали подрастващите са били обект на агресия.
5. Търсене на отговор, какъв процент от подрастващите са проявявали агресивно поведение.

Резултатите от изследването са изчислени в проценти, които на някои въпроси надвишават 100%, тъй като анкетираните са посочвали повече от един отговор. Анкетираните ученици, за по-голяма изчерпателност на изследването, са разделени допълнително в три възрастови групи: 8-ми и 9-ти клас, 10-ти и 11-ти клас, 12-ти клас. При обработване данните от изследването се използва методът на алтернативния анализ, който позволява разкриването на едни или други качества и свойства у изследваните и паралелно с това да установи има ли зависимост между отделните признаци на изследваното явление. Използват се показатели за структура и отношение, повечето от които са отразени в графични изображения.

Дефиниция на понятието агресия

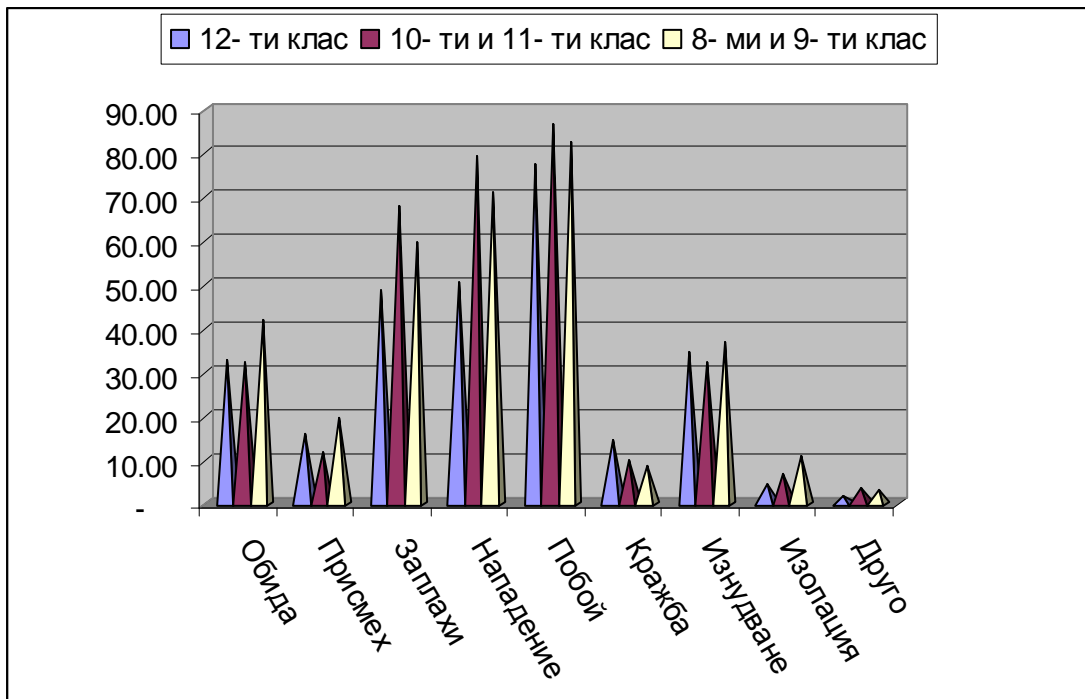
На въпроса: „Коя от следните думи бихте отнесли към понятието агресия?” подрастващите посочват на първо място нанасянето на побой - 82.89% и нападението над хора - 70.08%. Следва отправянето на заплахи - 60.85%, с близки проценти следват отправянето на обиди към околните 40.04% и изнудването 34.37%. Други определения за понятието агресия са посочили 2.89% от анкетираните ученици, се тях са психически и физически тормоз, сексуално насилие, завист, дразнене и др.

Фиг.1

Интересен факт е, че учениците от различните възрастови групи, на този въпрос отговарят почти по идентичен начин и дефинициите на понятието агресия, които посочват по горе описаните. Виж фиг.2

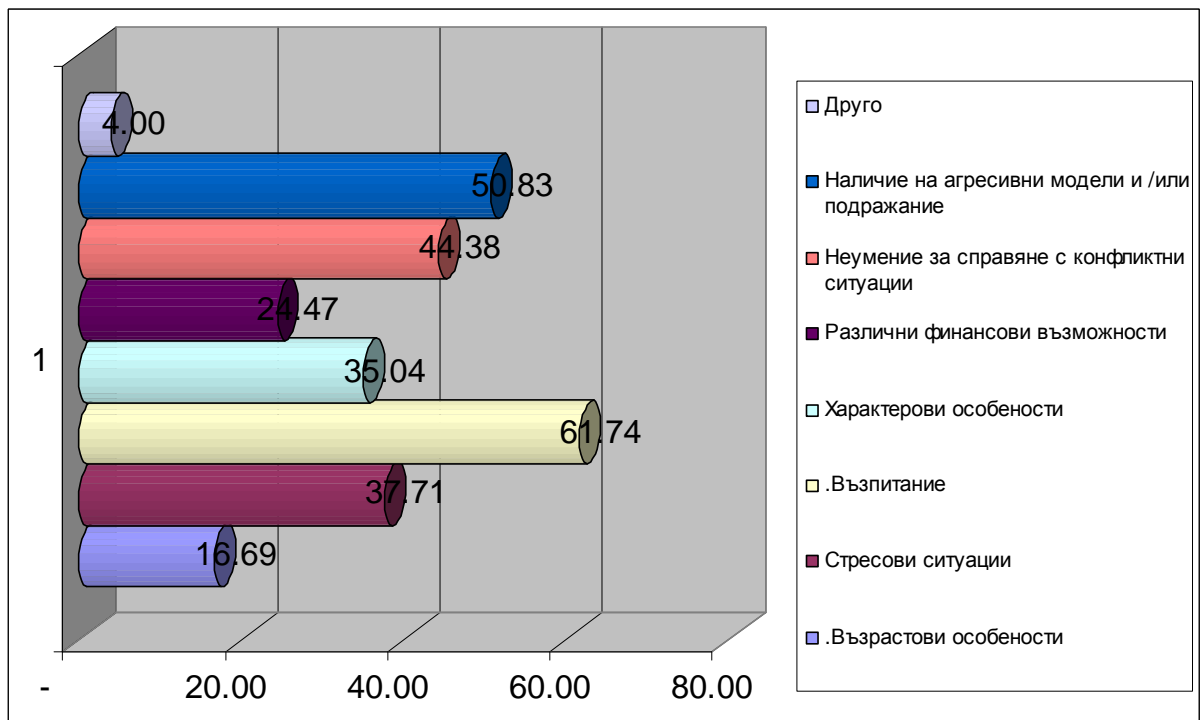
Фиг.2

Причини за агресивно поведение според подрастващите.

Като най- основателни причини за агресивно поведение анкетираните определят възпитанието, наличието на агресивни модели за подражание и неумението за адекватно справяне и решаване на проблеми в конфликтни ситуации. От значение са и стресовите ситуации, в които ще попадне детето, а също така и характеровите особености и финансовите възможности. /Фигура 3./

Фиг.3

Трябва да отбележим, че в действителност семейството е първата социална институция, която представя обществената действителност пред подрастващия. Тук започва и се развива процесът на социализация на детето, в който родителите като зрели субекти на социалната дейност възпитават у момичетата и момчетата социалнопозитивни ценности и модели на поведение. От тази гледна точка недостатъците и пропуските в социализиращата функция на семейството изключително трудно могат да бъдат компенсирани от друга социална институция.

Следващата институция, която и по хронология, и по значимост влияе върху формирането на негативни тенденции в поведението на подрастващите, е училището.

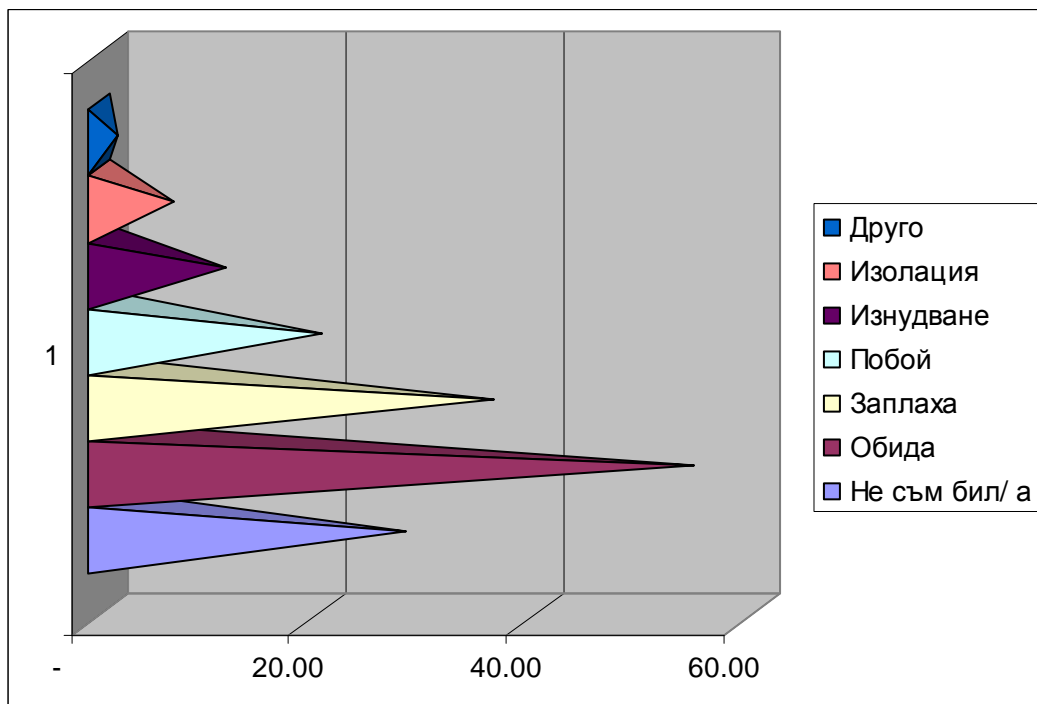
Взаимоотношенията в училище се движат в две плоскости – хоризонтална и вертикална. Вертикалните взаимоотношения са тези между учениците и учителите (административното ръководство). Основната слабост, която се проявява тук, е третирането на ученика като абсолютен обект на процесите на обучение и възпитание. Това провокира съществуването на един непрекъснат, латентен или експлициран конфликт между учителя и ученика поради невъзможността на подрастващия да реализира съкровения си стремеж към социална изява и себеутвърждаване.

Най-накрая, много съществено място в процеса формиране на социално нежелателно поведение при подрастващите играе неформална субкултура. Става дума най-вече за групите от връстници, образувани върху неформални признаци, където водещата дейност, както и атрибутите на груповата организация не са пряко свързани с официалните социални очаквания спрямо лицата от тази възраст.

Агресията и подрастващите

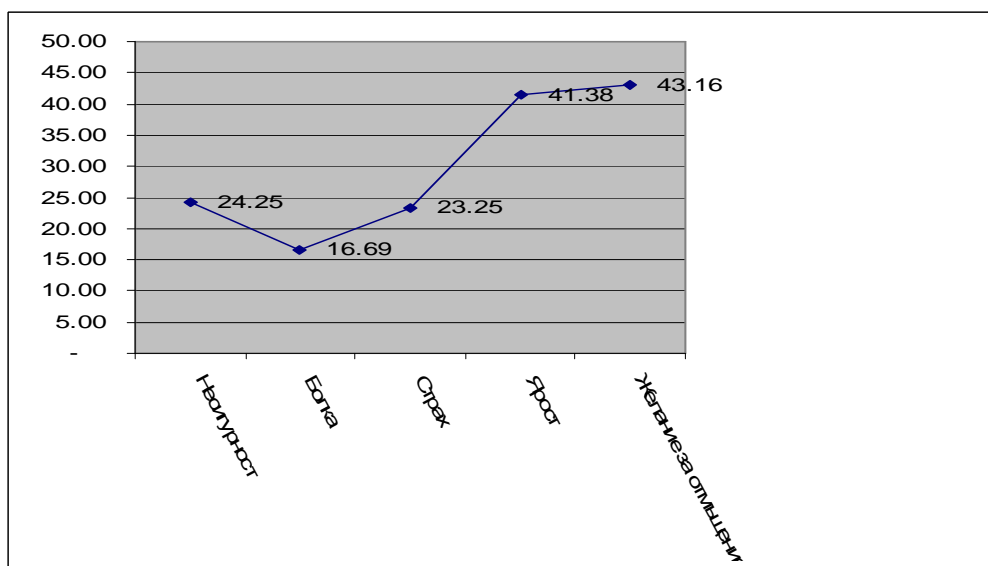
„Били ли сте обект на агресивно поведение и под каква форма?“ е следващият въпрос от анкетната карта. Тревожен факт е, че над 70% от анкетираните са били обект на агресия под различни форми. 54.62% малолетни и непълнолетни са били обиждани, 36.26% са били заплашвани, 20.47% са бити, 11.68% са изнудвани, 6.97% са били изолирани от околните, а 1.67% са посочили, че са били обект на други форми на агресия като присмех, блудство, лъжа, унижение и др. /Виж фигура 4./

Фиг.4

Подрастващите споделят, че когато са били обект на агресия са почувствали желание за отмъщение 43.16% и чувство на ярост 41.38%. /фигура 5/.

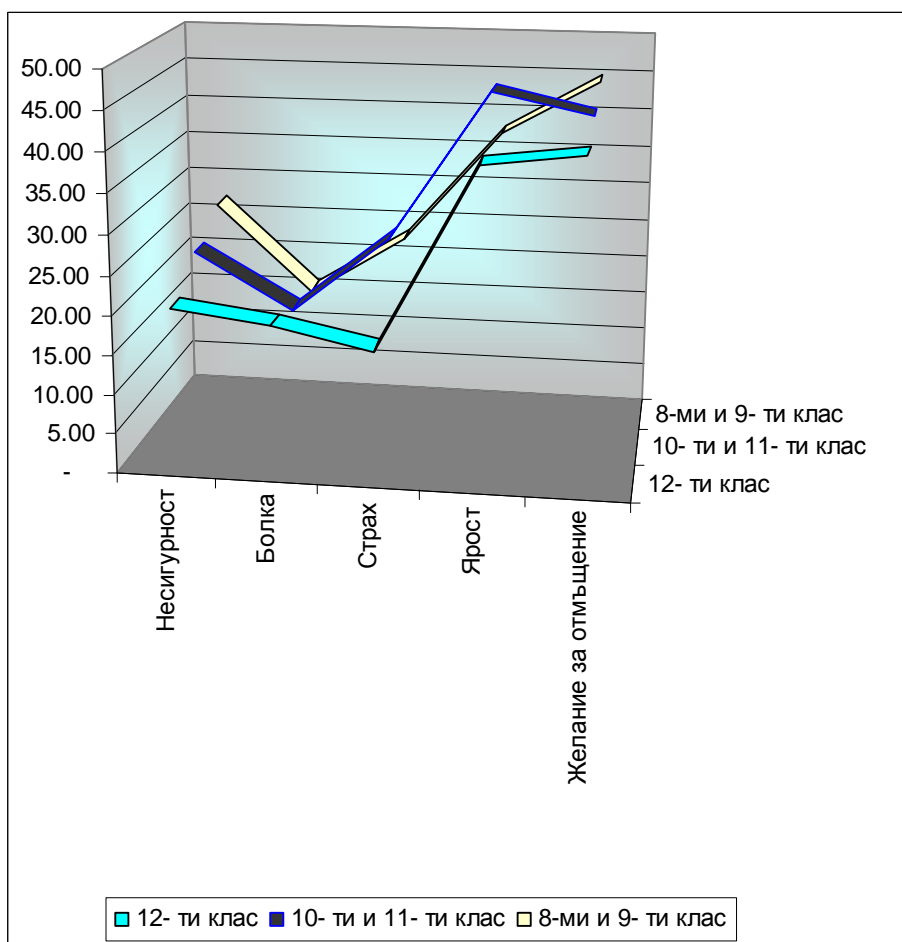
Фиг.5

23.25% споделят че са изпитали страх, а 24.25% са се почувствали несигурни.

Прави впечатление, че най – силно е желанието за отмъщение при подрастващите от 8- ми и 9- ти клас, както и чувството на несигурност - 27.11%. Най-малък процент на изпитващите страх виждаме в дванадесетокласниците. Тези резултати са обусловени и от възрастовите особености на условно обособените групи. Виж фигура 6.

Фиг.6

Шестият въпрос от анкетната карта е: „Каква е Вашата реакция при проявено агресивно поведение спрямо Вас?“. Положително е, че 43.83% от общия брой анкетирани ученици са посочили, че се защитават без да отвърщат на агресията с агресия. Най- висок е процентът на търсещите конструктивно решение на проблемите в групата на осмокласниците и деветокласниците – 46.69%, а най- нисък при дванадесетокласниците - 34.92%.

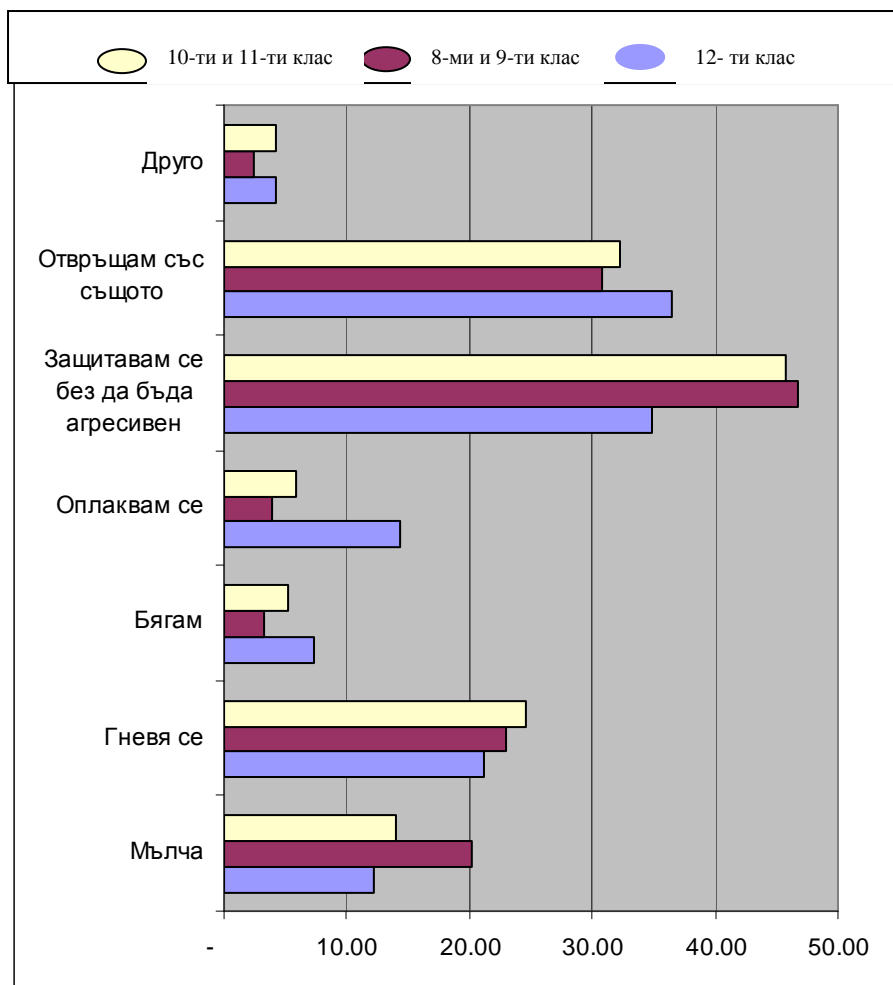
Тревожен факт е, че следващите реакции срещу проявена агресия, която са посочили подрастващите са: „отвърщам със същото“ 32.59% и „гневя се“ 23.25% от общия брой анкетирани ученици /Таблица 1/.

На този въпрос с други свободни отговори като: плача, споделям с дневника си, търся подкрепа, бия се, зависи от конкретната ситуация и др., са отговорили 3.56% анкетирани.

Таблица 1

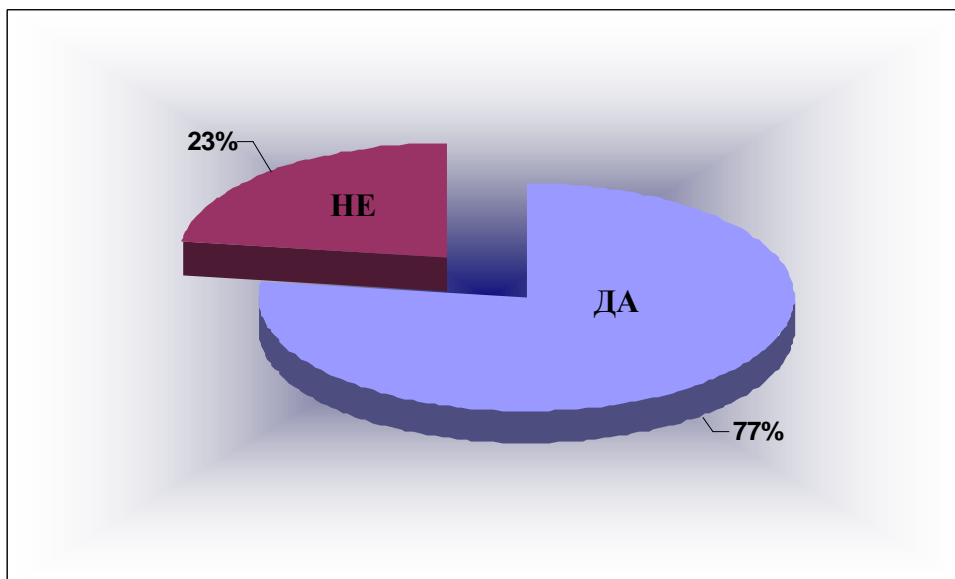
Каква е Вашата реакция при проявено агресивно поведение спрямо Вас?	Брой анкетиращи ученици	%
5.1.Мълча	143	15.91
5.2.Гневя се	209	23.25
5.3.Бягам	45	5.01
5.4.Оплаквам се	62	6.90
5.5.Защитавам се без да бъда агресивен	394	43.83
5.6.Отвърщам със същото	293	32.59
5.7.Друго:	32	3.56

Фиг.8

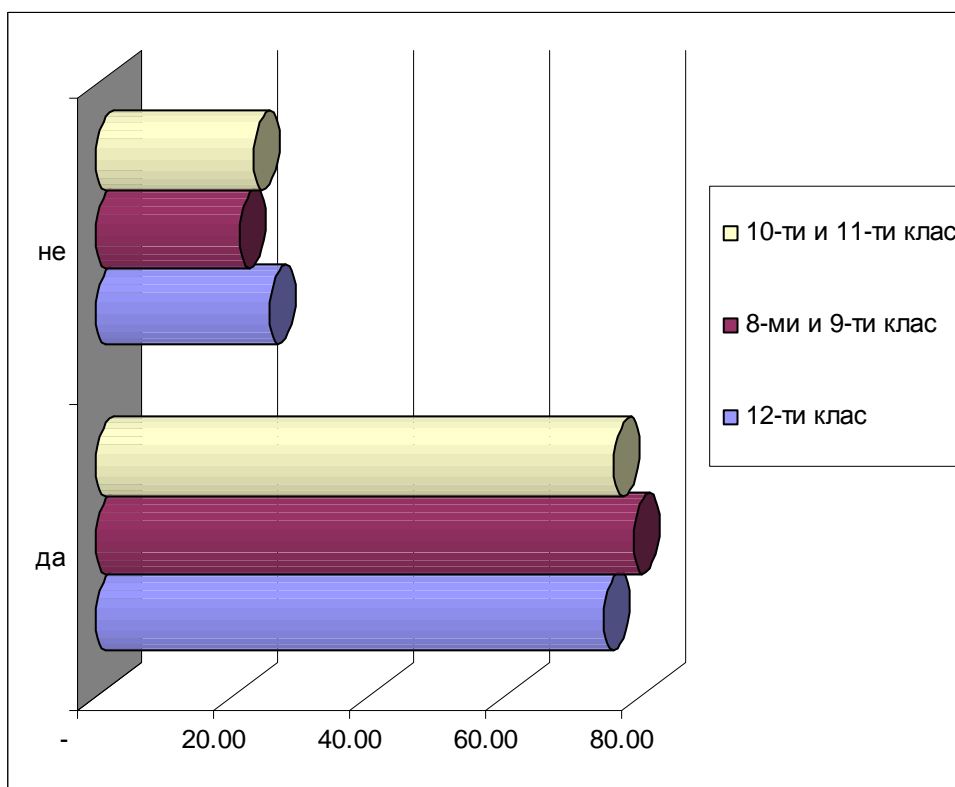
Тревожни са и резултатите от анкетното проучване относно това дали подрастващите са проявявали агресия. Близко 80% от анкетираните дават положителен отговор на този въпрос /Фигура9/.

Фиг.9

Най- агресивни са учениците от 8- ми и 9- ти клас- 78.92%, следват учениците от 10- ти и 11- ти клас – 76.08% и дванадесетокласниците - 74.60% /фигура 10/.

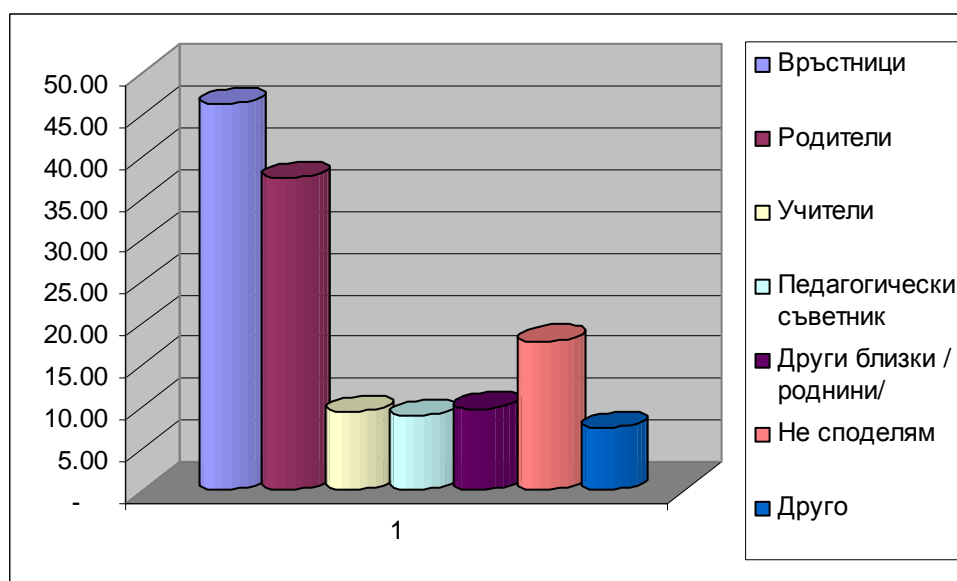
Фиг. 10

Ако подрастващите станат обект на агресия, биха споделили със свои връстници - 46.38% и/ или родителите си - 37.49%. 17.91% от анкетираните се затварят в себе си и не споделят с никой своите проблеми.

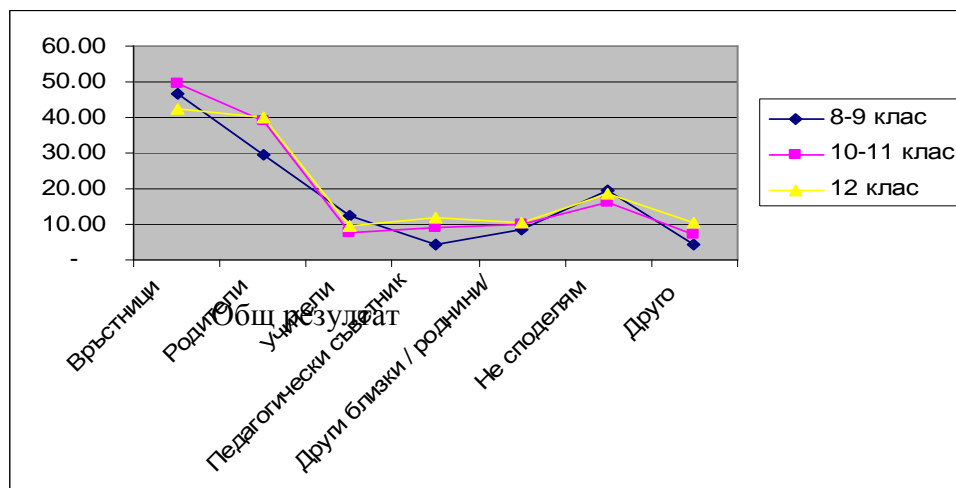
Прави впечатление, че подрастващите нямат изградени добри доверителни отношения с училищната система. Много нисък процент от тях биха споделили за проблемите си с учители и педагогическия съветник на училището. Причини за това могат да се търсят в прекалената учебна натовареност на подрастващите, както и в липсата на педагогически съветници в много училища на територията на град Габрово /фигура 11 /.

Фиг. 11

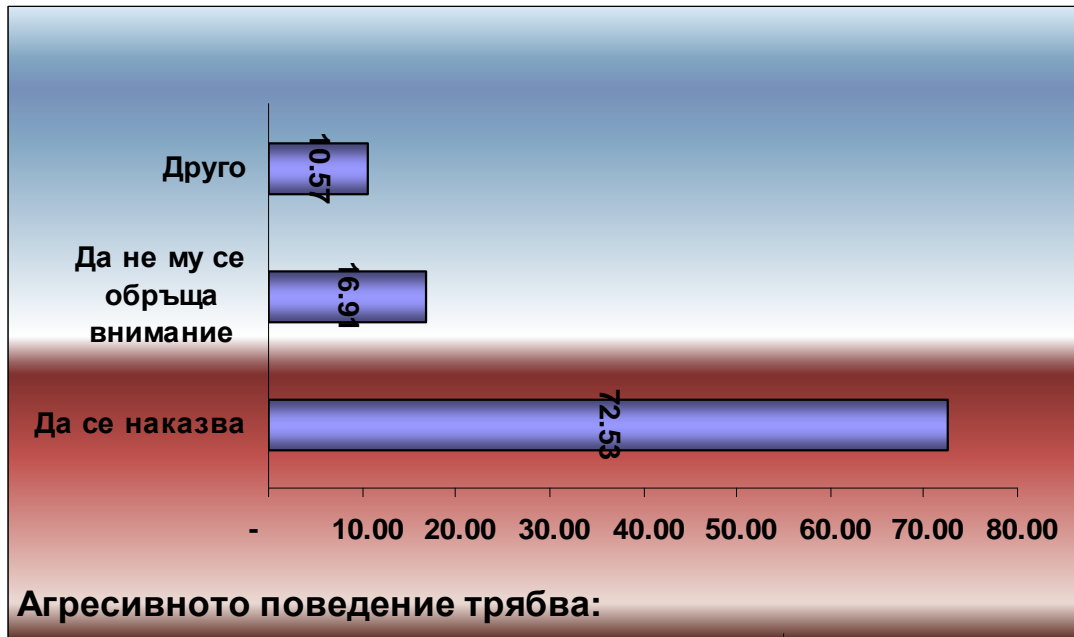
Учениците от осми и девети клас са по-склонни да споделят проблемите си със своите учители, в сравнение с другите две условно обособени групи. Децата между 14 и 16 години са най-позитивно настроени към учителите, докато завършващите средна степен на образование са значително с по-негативни нагласи спрямо тях. Приятелска упора и подкрепа в най-висок процент - 49.74% търсят подрастващите от десети и единадесети клас /фигура 12/.

Фиг. 12

Според 72.53% от анкетираните ученици агресивното поведение трябва да се наказва. 16.91% смятат, че не бива да му се обръща внимание, а 10.57 са посочили свои възгледи по проблема като: да се реши чрез разговор, да бъде обсъждано, да се помага на хората агресори, да се коригира от родителите, да бъдат намерени причините пораждащи агресия, да се отвърща на агресията с по-голяма агресия и други /фигура 13/.

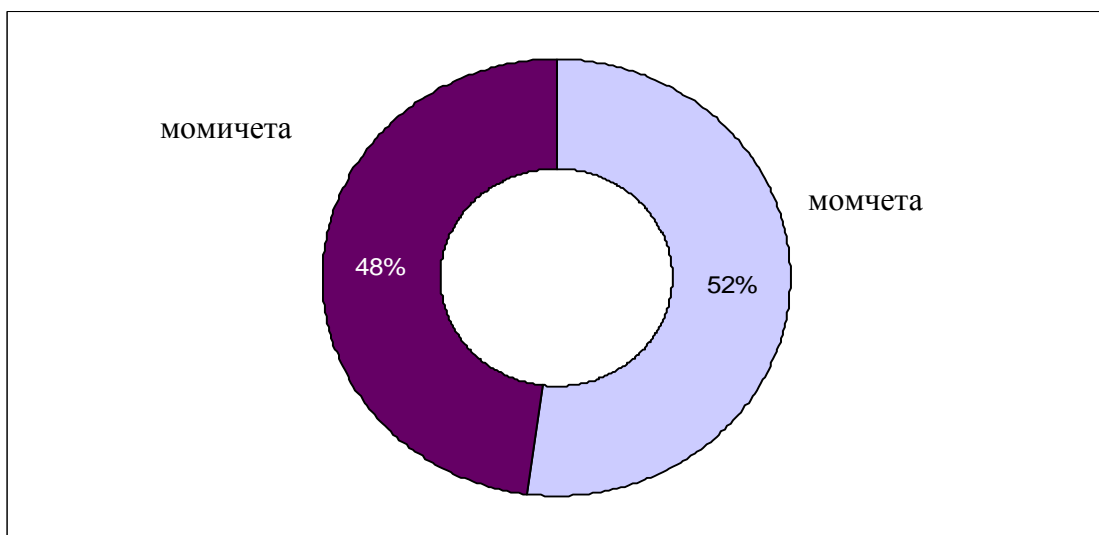
Фиг. 13

Данни за участниците в изследването

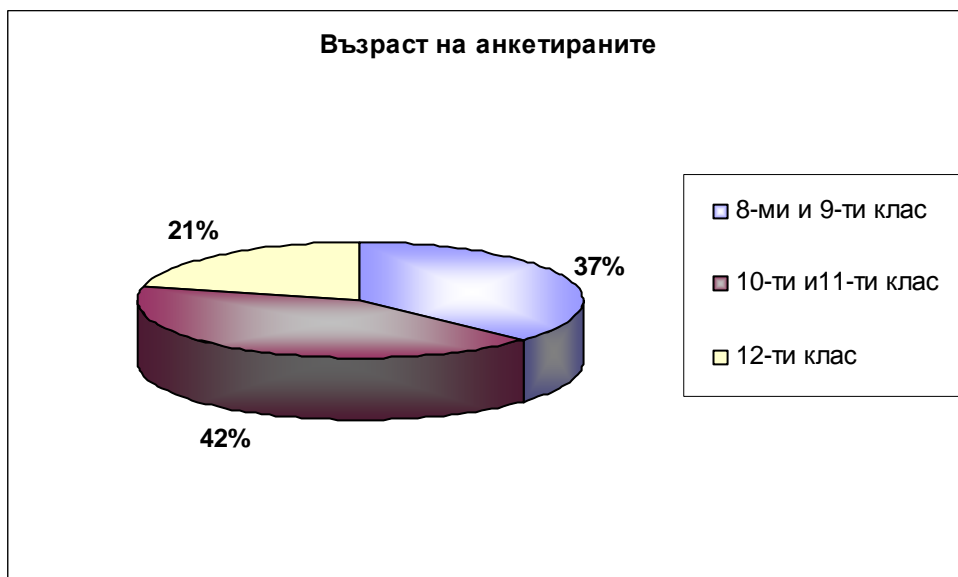
В анкетното проучване са обхванати 899 ученика от средна училищна степен на 7 габровски училища. 52% от тях са от мъжки пол а 48% от женски /фигура 14/.

Фиг.14

15/ Процентно съотношение на трите условно разделени възрастови групи /фигура

Фиг.15

ИЗВОДИ ОТ АНКЕТНОТО ПРОУЧВАНЕ И АНАЛИЗЪТ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

В нашето съвремие все по- често се забелязва високо ниво на агресивност у подрастващите.

Причините за това днес са много и разнообразни. Най-често тези, пагубни за характера и живота на младия човек, качества се формират под влиянието на различни битови и социални фактори. А по-рядко причината е вродена и може би наследствена. Детето може да бъде агресивно не само по вина на родителите, а в резултат на недостатъци във възпитанието. Чертите на такова поведение могат да бъдат скрити в темперамента и характера- избухливост, гневност, обидчивост или се явява в резултат на особено съзряване на нервната система.

Децата черпят знания от модели за поведение от три източника:

- от семейството, в което то може да демонстрира и закрепи агресивното поведение,
- от своите връстници , например по време на игра изградена на принципа “ Аз съм най-силен- аз всичко мога да правя”
- от филмите и компютърни игри, когато детето подражава на герои от игри и филми.

Взаимоотношенията в семейството са основен фактор, който играе изключително важна роля за развитието на личността на детето. Те са пръв образец на междуличностни отношения. И тъкмо заради това детето, а по- късно и младежът пренася в други житейски ситуации начина на общуване, възприет от своите родители в семейната среда. Мнозина психолози са стигнали до извода, че характерните особености на семейните взаимоотношения се вкореняват в поведението на детето и създават модел за неговите по-нататъшни отношения с околните.

Известно е, че колкото по-малко топлина, обич и грижа получава детето, толкова по-бавно то се оформя като личност. Недостатъчното внимание и недостатъчно честото общуване между родители и деца дори предизвикват у детето сензорен глад, недоразвитост на висши чувства (като отговорност, себеотрицание, саможертва, съчувствие към другите), а също така инфантилност на личността.

Липсата на активна намеса от страна на по-възрастните в ролята на арбитри при възникване на конфликти и последващо агресивно поведение при подрастващите, прекомерната заетост на родителите водеща след себе си до неефективен родителски контрол дават възможност за намеса на други, често неподходящи фактори при възпитанието на подрастващите и тяхното формиране като личности. Те често възприемат и подражават на модели на поведение, които са "произведени" от средствата за масова комуникация или компилирани от качества на различни типове "герои".

Основният фактор за ограничаване, регулиране и преодоляване на нарушенията и социално нежелателното поведение при подрастващите, в частност на агресията е оптимизацията на отношенията с родителите и хората от най-близката среда на детето. Хармоничните отношения в семейството са гаранция за емоционалното, физическото и психическото здраве на детето и за неговото интелектуално развитие, се казва още в анализа.

Друг важен фактор за формирането на личността на подрастващите е училищната институция. Младите хора имат нужда от достоверна и актуална информация по проблемите свързани със здравно образование и социални феномени, въпроси и умения. Много от нарушенията, които извършват са свързани с лоша дисциплина в училище и неспазване на училищния правилник, за да се предотвратят те

е необходимо да се повиши мотивацията на подрастващите за полагане на учебен труд, както и училището да стане една по-желана и привлекателна територия за тях.

Училището, наред с провеждане на обучителен процес, трябва активно да се занимава и с възпитанието и социализацията на младите хора. Необходимо е и повишаване на мотивацията и ангажираността на педагогическите кадри в училищата по проблемите на подрастващите. Също така е подходящо изнасянето на лекции и тематични сесии на учениците, от специалисти, с които са в ежедневен контакт.

Необходимо е да се създадат повече алтернативи за прекарване на свободното време сред подрастващите. Извънкласните форми на работа имат важно значение за образованието, възпитанието и социализацията на учениците, поради възможността за свободен избор при сформирани екипите, избор на темите и методиката на работа, творческа изява и работа по интереси.

С цел преодоляване на отклоняващото поведение и асоциални прояви при подрастващите, също така е необходимо да има по-добра координация и сътрудничество между различните институции работещи с деца и младежи.

Общински съвет по наркотични вещества и Център за обществена подкрепа към Община Габрово имат необходимия капацитет и ресурс да работи активно в горепосочените направления, както и за преодоляване или превенция на отклоняващото се поведение, в тясно сътрудничество с останалите институции работещи с деца.

В следствие на съвместните действия ще се постигнат следните резултати:

- ☞ Превръщане на училището в привлекателно и желано място за подрастващите;
- ☞ Повишаване на родителския капацитет;
- ☞ Подобряването на общуването между родители и деца Увеличаване на алтернативите за адекватно прекарване на свободното време;
- ☞ Намаляване на агресията сред подрастващите;
- ☞ По този начин ще се подпомогне цялостната социална интеграция и реализация на подрастващите като личности с активна гражданска позиция.

Изготвил:

ВАНЯ ДИМИТРОВА – ГЕОРГИЕВА
Ръководител ЦОП